

УДК 371.388:378.14

Анатолій Васильович МОВЧАН,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6997-6517>*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Широке розповсюдження комп'ютерної злочинності вимагає розроблення якісно нових підходів до підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів Національної поліції, у тому числі для підрозділів кіберполіції. Відповідна методика має передбачати не лише навчання прийомам виявлення, розслідування і припинення комп'ютерних злочинів, але й, передусім, озброєння фахівців сучасними знаннями, які дозволяють широко та ефективно застосовувати інформаційні технології на різних напрямках оперативно-розшукової, слідчої й іншої службової діяльності.

Однією з кадрових проблем Національної поліції в сучасних умовах є потреба фахівців, які здатні забезпечити особу, суспільство та державу на новому технологічному рівні. Ефективно протидіяти злочинності під силу лише правоохоронцям, які досконало володіють законодавчою базою, мають належний рівень професійної підготовки, достатній досвід боротьби з сучасними видами злочинів.

Нами узагальнено різні підходи науковців щодо моделей підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів Національної поліції, які пропонують, зокрема, створити у закладах вищої освіти МВС України:

1) відповідні спеціалізації курсантів, у рамках яких разом з юридичними спеціальними дисциплінами поглиблено вивчати спеціальні технічні дисципліни у галузі інформаційних технологій;

2) відповідні групи слухачів-правоохоронців, які вже мають вищу технічну або економічну освіту у галузі інформаційних технологій, з метою поглибленого вивчення ними спеціальних юридичних дисциплін [1; 2; 3; 4].

Підготовка фахівців-правоохоронців у галузі інформаційних технологій та протидії кіберзлочинності нині здійснюється у Національній академії внутрішніх справ і Харківському національному університеті внутрішніх справ, що пов'язано з наявністю у цих закладах вищої освіти висококваліфікованого науково-педагогічного складу, відповідних наукових і навчально-методичних робіт, сучасної матеріально-технічної бази; наявністю в містах Києві та Харкові провідних закладів вищої освіти, фахівці яких можуть залучатися до проведення занять з курсантами та слухачами в рамках спільних угод; проведенням міжнародних, міжвідомчих і міжвузівських заходів

(наукові конференції, семінари, круглі столи тощо) із зазначеної тематики [5].

Зокрема факультет № 4 (кіберполіції) Харківського національного університету внутрішніх справ – єдиний факультет у системі закладів вищої освіти МВС, який готує кіберполіцейських. Його випускники працюють на посадах слідчих і оперуповноважених підрозділів боротьби з кіберзлочинами, зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, а також в оперативно-технічних та інформаційно-аналітичних підрозділах Національної поліції України.

У закладах вищої освіти МВС України запроваджено спеціалізацію «Протидія кіберзлочинності», метою викладання навчальних дисциплін якої є вивчення здобувачами теоретичних основ інформаційно-аналітичного забезпечення органів Національної поліції та надбання ними необхідних практичних умінь і навичок використання інформаційних технологій у практиці боротьби зі злочинністю.

Головним завданням дисципліни «Комп'ютерні мережі та телекомунікаційні технології» є розгляд принципів будови комп'ютерних мереж; отримання знань про їх види, системну архітектуру; ознайомлення з їх топологіями, протоколами передачі даних; отримання уявлення про безпроводні комп'ютерні мережі.

Під час вивчення «Основ програмування» розглядають сучасні мови програмування у середовищі HTML; серверну мову PHP; мову роботи з базами даних MYSQL; основи мови Java-Script тощо.

У межах дисципліни «Інформаційна безпека» вивчають правові та організаційно-технічні засади захисту інформації, апаратні й програмні засоби захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Для підготовки фахівців у сфері боротьби з кіберзлочинністю використовуються навчально-тренувальний центр протидії кіберзлочинності та моніторингу кіберпростору і навчально-тренувальні полігони з протидії злочинам у сфері торгівлі людьми, що вчиняються із використанням новітніх інформаційних технологій, та протидії кібератакам.

Особливістю професійної підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій є динамічний розвиток новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій і, відповідно, змісту навчання. Ця проблема має вирішуватись своєчасним оновленням змісту навчання й інтеграцією базової освіти та більш гнучкої курсової підготовки.

Одне з основних питань організації спеціалізованої підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних підрозділів полягає у визначенні раціонального співвідношення прикладних і технічних аспектів викладання.

Така побудова навчального процесу з основним нахилом на практичне відпрацювання певних умінь і навичок, разом з викладанням інших дисциплін, зокрема: «Особливості розкриття кіберзлочинів», «Інформаційно-аналітична робота в оперативно-

розшуковій діяльності» тощо дає можливість підготувати сучасних правоохоронців, які зможуть адекватно протидіяти кіберзлочинам.

Пропонується підготовку фахівців у галузі інформаційних технологій здійснювати на основі переліку компетентностей, які дають можливість випускнику закладів вищої освіти МВС виконувати службові обов'язки в різних підрозділах Національної поліції, зокрема:

фахові компетентності у галузі інформаційних технологій:

- здатність здійснювати оцінку оперативної обстановки і прогнозування злочинності;

- здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для обґрунтування управлінських рішень;

- здатність виявляти, запобігати і припиняти правопорушення у кіберпросторі;

- здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для оперативно-розшукової ідентифікації, оперативно-розшукової діагностики, оперативно-розшукового прогнозування;

- здатність до пошуку, систематизації та аналізу інформації для вирішення професійних програм і наукових завдань;

- здатність застосовувати управлінські навички у сфері інформаційних технологій;

- здатність розробляти завдання для програмування інформаційних систем у сфері протидії злочинності;

- здатність використовувати положення, методи й прийоми інших наук при здійсненні інформаційно-аналітичної роботи;

- здатність вивчати, використовувати й адаптовувати міжнародні стандарти та нормативи у професійній сфері;

- здатність оцінювати перспективи та ризики у професійній сфері.

Майбутні фахівці в галузі інформаційних технологій мають:

знати:

- методи й прийоми отримання, систематизації й аналізу оперативно-розшукової, статистичної та іншої інформації для оцінки оперативної обстановки й прогнозування злочинності;

- прийоми та методи оперативного, тактичного й стратегічного аналізу при розслідуванні кримінальних правопорушень;

- методи, прийоми й інструменти використання оперативно-службової інформації для прийняття управлінських рішень;

- методи та засоби виявлення, запобігання й припинення правопорушень у кіберпросторі;

- основні види та методи оперативно-розшукової ідентифікації, оперативно-розшукової діагностики, оперативно-розшукового прогнозування;

- методи й прийоми комп'ютерної та аналітичної розвідки;

- особливості побудови та функціонування автоматизованих інформаційних систем Національної поліції України;

- основні програмно-технічні засоби, що використовуються при обробці та захисті інформації в діяльності органів Національної поліції України;

– міжнародне законодавство, стандарти й правила використання моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing/ILP);

вміти:

– отримувати, систематизувати й аналізувати оперативно-розшукову, статистичну та іншу інформацію для оцінки оперативної обстановки й прогнозування злочинності;

– застосовувати прийоми та методи оперативного, тактичного й стратегічного аналізу при розслідуванні кримінальних правопорушень;

– застосовувати методи й прийоми використання оперативно-службової інформації для прийняття управлінських рішень;

– виявляти, запобігати й припиняти правопорушення у кіберпросторі;

– застосовувати основні види та методи оперативно-розшукової ідентифікації, оперативно-розшукової діагностики, оперативно-розшукового прогнозування;

– здійснювати пошук та отримання оперативно-розшукової інформації з допомогою комп'ютерної й аналітичної розвідки;

– застосовувати набуті знання при використанні автоматизованих інформаційних систем Національної поліції України;

– використовувати сучасні програмно-технічні засоби для обробки та захисту інформації в діяльності органів Національної поліції України;

– вивчати, адаптувати та використовувати міжнародне законодавство, стандарти й правила використання моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing/ILP) в органах Національної поліції України.

Головними напрямками практичної діяльності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій органів Національної поліції України є:

– протидія правопорушенням, що вчиняються з використанням сучасних інформаційних технологій;

– підвищення ефективності правоохоронної діяльності Національної поліції України за допомогою використання сучасних засобів управління;

– упровадження в діяльність поліції комп'ютерних систем обробки й аналізу інформації, сучасних інформаційних технологій та методик використання технічних засобів.

Висновок. У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій навчальний процес у закладах вищої освіти МВС має гнучко та своєчасно реагувати на зміни в правовому полі. Це вимагає від відомчих закладів вищої освіти удосконалення змісту та методики навчання відповідно до реальних умов і завдань протидії злочинності та розвитку новітніх інформаційно-телекомунікаційних засобів.

Головне завдання полягає у перетворенні системи вищої освіти МВС на високоефективну мобільну систему, здатну оперативно реагувати на потреби практичних підрозділів щодо підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для оперативних

підрозділів Національної поліції, підвищення кваліфікації та перепідготовки поліцейських, проведення наукових досліджень з актуальних проблем застосування сучасних інформаційних технологій у правоохоронній діяльності.

Крім того, працівники підрозділів кіберполіції та інформаційно-аналітичних відділів оперативних підрозділів Національної поліції мають бути як оперативниками, так і фахівцями з комп'ютерної техніки. Зважаючи на транснаціональний характер кіберзлочинів і специфіку інформаційного середовища в мережі Інтернет, такі фахівці повинні вільно володіти іноземними мовами, передусім англійською.

Список бібліографічних посилань

1. Хахановський В. Г. Проблеми підготовки кадрів з протидії кіберзлочинності. Митна справа. 2011. № 2 (74). Ч. 2. С. 305–307.

2. Бачила В. В. Система підготовки кадрів для органів внутрішніх дел в Республіке Беларусь. Підготовка працівників міліції (поліції): державні та міжнародні стандарти : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., 28 квіт. 2011 р., Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2011. С. 107–111.

3. Коваленко В. В. Реалії та перспективи реформування відомчої освіти й науки. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2010. № 6. С. 4–6.

4. Поливанюк В. М., Голубев В. О. Кадрове й методичне забезпечення діяльності органів внутрішніх справ по боротьбі зі злочинами в сфері комп'ютерних технологій URL: <http://www.crime-research.ru> (дата звернення: 21.04.2016).

5. Кудінов В. А. Вирішення проблем добору та підготовки кадрів правоохоронців щодо протидії кіберзлочинності. Кадровий вісник. 2011. № 1. С. 51–68.

Одержано 24.10.2018

УДК 378,004

Віталій Анатолійович СВІТЛИЧНИЙ,

кандидат технічних наук,

доцент кафедри кібербезпеки факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3381-3350>

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЯК ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ

З кожним роком проблема захисту інформації стає все більш актуальною і гострішою. На перший план виходить підготовка фахівців, які спроможні забезпечити інформаційну та кібербезпеку держави. На сучасному етапі розвитку науки і техніки кібербезпека перетворюється на одну з найактуальніших задач високотехнологічного суспільства. Внаслідок надзвичайно широкого використання сучасних інформаційних технологій в усіх сферах свого існування суспільство стало вразливим від незначних кібернетичних впливів, які все частіше стають ефективним інструментом на шляху досягнення мети щодо несилового контролю та управління як